

X.

Posavčeva češnja.

1.

Priprosta dogodba je, ali resnična!

Ko je Posavčev Jakob na Ljubljanskem gradu stal na straži, je mrgolelo po mrzlem zraku vse polno sneženih zvezdic. In te so padale in padale na bregove in hribe na okrog ter jih zavile v belo odejo. Jakoba je bridko zeblo in prav milo se mu je storilo pri srcu, ko je pogled obrnil po mrgolečem zraku proti domačemu pogorju, kjer je danes brez dvojbe tudi snežilo in kamor niti z očesom ni mogel doseči, ker so snežene megle prepregale čez in čez temno obnebje.

«Zima je», si je mislil Jakob, «in Bog vé, če bo kaj polomilo našo češnjo-črnico. Da bi le o pravem času otresali!»

V hipu se je z vso živostjo spominjal češnje domače! Stala je visoko na zelenem holmu ter bila visoka kakor mali zvonik pri pogorski podružni cerkvi. Deblo ji je bilo razpokano, in pomladi se je lubje lupilo ž njega, da ga ni bilo skoraj celega mesta! Ali vsako pomlad se je naša črnja pokrila s cvetjem, in vsaka najmanjša vejica je nosila belo oblačilce, stkano iz golih cvetov! Iz dalje se je gledala kakor s snegom pokrit vrh snežnikov. Ko pa je prišel sveti Urban, tedaj se je pokrilo vse vejevje s

črnim sadom, da je kar vse viselo in da so vrabiči, kosi, vrane in drugi taki krilati in pojoči kruhoborci prišumeli od vseh strani ter okljuvali in obrali v družbi z brenččimi sršeni in osami sladke črnice. Pa še mnogo jih je ostajalo, da so se jih obilokrat nazobali pod Posavčevo streho ter jih še nekaj naložili na lesu, da so se nasušile za bolnike, ki radi pijo sladko češnjevo vodo.

Tega blagoslovljenega drevesa se je spominjal tistega večera Posavčev Jaka, in pred očmi mu je v trenutku stala češnja-črnica in vse veje so bile v cvetju in v cvetju so se oglašali strnadi, pinoži in drobne senice in drugi taki krilati in pojoči skledolizniki, komaj pričakujoč, da bi iz cvetja postali sončni, sladki sadovi. Tudi tisti dan, ko je bil Jaka poklican v cesarsko vojsko, je cvela češnja, in on sam je nosil na svojem klobuku cvetočo njeno vejico. Ko je s tovariši korakal po beli cesti proti belemu mestu, je točil nekaj časa solze, nekaj časa pa ukal. Govoril je, da gre rad na vojsko (in tu je glasno zaukal), pri srcu si je pa mislil, da je krasneje umreti pod domačo cvetočo češnjo, kot pa na krvavem bojnem polju (in tu se je zajokal skrivoma, da ga nihče videl ni!). Cvetočo češnjavo vejico pa mu je bila dala pri slovesu sosedova Marjanica, ki je bila «njevova». In na to svoje dekle je še večkrat mislil kot na češnjo-črnico. In prav je bilo tako:

drevo je cvelo samo enkrat na leto, Marjanica pa je nosila dan in dan najkrasnejši cvet na svojem licu, ki se niti tedaj ni posušil, če je sneg zapadel zemljo in drevje!

Tudi na to dekle je mislil Jaka tisti večer. Pod češnjo-črnico sta stala in slovo sta jemala.

«Ali boš zmeraj moja ostala? Tudi potlej, ko bom v vojski?» jo je vprašal in solza mu je silila v oko.

«Prav zmeraj!» je odgovorila in odlomila bele cvetove, da jih je dejal za klobuk nji v spomin.

Na vse to je mislil naš Jaka tisti večer!

«Mraz je res! Pa to nič ne de, prišla bo zopet pomlad. Naša črnica bo belo cvela in jaz bom ob luni zahajal pod dekletovo okno!»

* * *

Prišel je sveti Vrban! In Jakobu so rekli, da gre lahko iz službe cesarske. Domov ni pisal ne poročil. Prav kakor bi ga bila sapa prinesla čez gorovje, je došel k domačemu selišču, ko je ravno poldne zvonilo v tankem zvoniku, da je mogočno bučalo med hribovjem. Spehan in utrujen je bil, a vendar mu je srce od veselja utripalo, ko se je z zelenega holma za očetovo hišo oziral po globoki dolini, kjer je pod soncem pekočim mrgolela krajina. Po njivah in travnikih ni bilo videti delavca: vse je bilo odhitelo k jedi v hiše.

Tik njega se je dvigala stara mu znanka, češnja-črnica, in v resnici je bila črna, kakor bi jo bil gospod nebeški oče polil s črnilom, od vrha do tal. Sad pri sadu je čepel na vejicah in sršeni in drugi krilati skledolizniki so se tu gostili, da je kar vse šumelo po zraku od samega brenčanja.

«Doma tako niso kuhali za mé! Črnice pa tudi niso slaba južina!» In Jakopè je ročno splezal na češnjo-črnico. Pomagal si je do najvišjega vrha in pričel ondi zobati, kakor škorec, ki je stradal mesec dni. Ko je tako v zračnem vrhu sedel, in se mu je od vseh strani nasproti smejal črni sad, se je polastila Jakopeta prečudna zadovoljnost. Kamor je obrnil pogled, povsod se je raztezalo zeleno hribovje in ondi proti jugu se je dvigal sivi Blegaš, prav kakor velikansko-orjaška cerkev. Tik njega se je šopiril mali Koprivnik s svojo velblodovi grbi podobno goličavo, in Mladi vrh in Stari vrh sta se naslanjala nanj z ostro zavitimimi vrhovi. Na vse pa je razlivalo sonce rožnate svoje žarke in modro nebo se je okvirilo nad razgreto krajino. Najrajše pa je počivalo našega znanca oko na beli sosedovi hiši, ki je ravno onstran čepela v bregu.

«Marjanica, ali si doma!» — Jakopè je v svoji sreči, ker druge družbe ni imel, pričel sam s sabo govoriti. «Kar vidim jo, kako v belih rokavcih leta okrog ognjišča in na mé misli!»

Tu je zaukal od same radosti, da se je razlegalo po dolu.

«Oče mi mora sedaj vse izročiti, in ženil se bom in žensko bom imel, da nima cesar lepše! Delal bom, da bo kar vse pokalo. Dekle bo dobra gospodinja in vsak krajcar bo pod palcem tiščala! Najprej bom popravil streho. Tam nad hlevom se je preglodala in pišejo mi, da teče v seno. Tudi hišo bom pobelil in okrog oken mi mora napraviti Štefnjak z rdečo barvo rdeče okvire. Nekaj dote bo imela, to je ena, in nekaj dolga bova plačala, to je druga! V logu na dolgo njivo bom sejal pšenico, in tisto krivorepko bom posekal, da ne bo delala sence. Vina ne bom pil in v pivnice ne zahajal. Pač pa bom vsako nedeljo sedel na vrtu in zraven mene bo sedela Marjanica in pestovala bo. Hoj, hoj! to bo življenje!»

Še dalje bi bil Jakopè moževal sam s sabo, da ga niso premotili godci, ki so spodaj v dolu prav živahno in prav okroglo piskali na svoje piščali.

«Ta je lepa! Ženijo se nekje! Danes bom še plesal! Hola! hopsasa!»

In Jakopè je še z večjo slastjo zobal črnice.

«Hej, Posavec, pa si visoko zlezel! Zoblješ jih, he? So sladke, he?»

S temi besedami se je oglasil pod Jakopetom na poti Jurčkov Blaže. Iz mlina je sopel in težak meh je nosil na hrbtu. S tem se je

sedaj oprl na plot pri stezi ter menil, da tiči v vrhu češnje njegov znanec, stari Posavec.

«Da bi te v trebuhu ne vilo, Posavec! Prestari smo za tako jed. Ali pečke požiraš? Nikar jih, če naj se ti dobro svetuje! Slišiš, kako jih drobe okrogle in polke? Če bi tvoj Jakopè to vedel, da se mu danes Marjanica moži, temu bi ne bilo prav. Ženska je hudičeva mati, naj je stara ali mlada! Jezus Marija!»

Jakopetu se je pri tem govoričenju storilo vse črno pred pogledom, in dolina in hribovje sta zaplesala okrog njega. In bilo mu je, kakor bi mu bili oster nož porinili v srcé, kjer je še ravnokar gola sreča kraljevala. Zdrknil je z vrha kjer je sedel, in potem se je lovil po vejevju ter grabil s prsti po listju, ki ga v padcu ni moglo vzdržati. Blažè je klical Jezusa in Marijo in vse svetnike na pomoč. A ni ga bilo, ki naj je pomagal: oni je končno treščil z vso težo na zemljo ter brez zavesti obležal na mestu. Prihiteli so domači ter ga odnesli v hišo in ga položili na ležišče tuge, bridkosti in bolečin.

Tam v bregu pri sosedovih pa so piskali godci in svatje so se sukali in bili so dobre volje. Najboljše volje pa je bila nevesta, ki je v svilnati, rožnati rutici sedela za mizo in zaljubljeno gledala v ženina ter mu časih na uho zašepetala: «Sedaj bom tvoja, samo tvoja!»

Jakob je ozdravel: polomil si je bil obé noge in potem mu jih niso mogli več uravnati,

da je ostal hrom vse svoje dni. Češnj-črnic ni pokusil nikdar več in tudi ženske ni pogledal več.

Drevo češnjo-črnico pa je pustil rasti, kakor je to hotel ljubi Bog. Nikdar ni légal pod njeno senco in nikdar se ni menil za sladki njen sad. A tudi nikdar ji ni gnojil jeseni, nikdar ji ni otrebil listja, če so se gosenice vgnezdile v njem, in ne vejevja, če se je južnega snega nabralo po njem. Veje so se lomile in vrhovi so se sušili. Končno pa se je oglasil čez noč ta ali oni gostač, ki mu je v zimi nedostajalo kurjave, in odsekal je vejo ali vrh. Nekdaj v pomladanski noči pa je vihar podrl na zemljo staro deblo, in dandanes ni sledu o njem. Da bi ne živel še Posavčev Jakopè ter se s kručljivo svojo nogo ne gugal po bregovih, ne govoril bi nihče o Posavčevi češnji-črnici.

Jurčkov Blažè ga časi tolaži: «Le pozabi, le pozabi! Ženska je hudičeva mati, naj je stara, naj je mlada!»

Ali Jakopè ne more pozabiti, in dostikrat se mu stiska srce, če pogleda na sosedov vrt, kjer se pojavajo rdečelični otroci; -pri njem pa je vse samotno in tiho!
